

מעשה שני בעלי-בתים היו בעיר אחת, והיו גדולים בעשירות, והיה להם בתים גדולים, והיו להם שני בנים, לכל אחד בן אחד, ולמדו שניהם בדרך אחד. ואלו השני בנים היו אחד מהם בר-הבנה, והאחד היה תם (לא שהיה טפש, אלא שהיה לו שכל פשוט ונמוך) ואלו השני בנים היו אוקבים זה את זה מאד; אף-על-פי שהאחד היה חכם והאחד היה תם ומחו היה נמוך, אף-על-פי-כן אהבו זה את זה מאד

לימים התחילו השני בעלי בתים הנ"ל לירד, וירדו מטה מטה, עד שאבדו הכל ונעשו אביונים, ולא נשאר להם כי אם הבתים שלהם, והבנים התחילו להתגדל. אמרו האבות הנ"ל להבנים: אין בידינו לשלם עבורכם להחזיק אתכם; עשו לכם מה שתעשו. הלא התם ולמד מלאכת (רצון) (סנדלר

והחכם, שהיה בר-הבנה, לא היה רצונו לעסוק במלאכה פשוטה כזו, וישב בדעתו, שילך בעולם ויסתכל מה לעשות. והיה הולך ומשוטט בשוק, וראה עגלה גדולה עם ארבעה סוסים ונאמיטיש (כלי רתימת הסוסים), שהיתה רצה והולכת. ענה ואמר להסוחרים: מאין אתם? השיבו לו: מוארשא. להיכן אתם נוסעים? לוארשא. שאל אותם: שמא אתם צריכים משרתים? ראו שהוא בר-הבנה ומרזר, והוטב בעיניהם, וקבלו אותו עמם ונסע עמם ושמש אותם היטב מאד על הדרך. בבואו לוארשא, מאחר שהיה בר-הבנה, ישב עצמו: מאחר שכבר אני בוארשא, למה לי להתקשר עם אלו? אולי יש מקום טוב מהם? אלא ואבקש ואראה. והלא בשוק, והתחיל לחקר ולשאל על האנשים שהביאוהו ואם יש טוב מהם, ואמרו לו, שהאנשים הללו הם הגונים, וטוב להיות אצלם, אך שקשה מאד להיות אצלם מחמת שהמשא ומתן שלהם הוא למרסקים מאד

הלא וראה משרתים של גועלבין (חנייות הלבשה), שהיו הולכים בשוק-והיו הולכים כדרךכם, עם מיני חן שלהם בכובעיהם ובמנעליהם עם הקצוות בולטות ושאר מיני חן שיש להם בהלוחיהם ובמלבושיהם - והוא היה בר-הבנה וחרף, וישר בעיניו מאד מחמת שהוא ענין נאה וגם הדבר בביתו במקומו. הלא אל האנשים שהביאוהו, ונתן להם תשואות חן, ואמר להם שאין נח לפניו להיות אצלם ועל מה שהביאוהו, בעד זה שמש אותם בדרך

והלא ועמד עצמו אצל בעל-הבית אחד. ודרך המשרתים, שבתחלה צריכים להשכר בפחות ולעשות עבודות כבדות, ואחר-כך באים למעלות המשרתים הגדולים. והיה הבעל-הבית עושה עמו מלאכות כבדות, והיה שולחו לאדונים לשאת סחורה כדרך המשרתים, שצריכים לכף ידיהם תחת אציליהם להניח הבגד על בליטת היד ברחב הפתף, והיה כבד עליו מאד עבודה כזו. לפעמים היה צריך לעלות עם המשאוי הנ"ל על עליות הגבוהות, והיה קשה עליו העבודה וישב עצמו, כי היה פילוסוף בר-הבנה: מה לי לעבודה זו? הלא העקר הוא רק בשביל התכלית - לשא אשה ולהתפרנס, עדין איני צריך להסתכל על זה, על זה יהיה פנאי להבא, בשנים הבאות, כעת טוב לי להיות משוטט בארץ, להיות במדינות, להשביע עיני בעולם

הלא בשוק וראה שנוסעים בעגלה גדולה סוחרים, ושאל אותם: להיכן אתם נוסעים? ללאגורנא (שם של עיר). התקחו אותי לשם? הן. וקבלו אותו לשם. ומשם הפליג לאטליא, משם-לשפאניא (ספרד). בין כך ובין כך עברו כמה שנים, ועל-ידי זה נעשה עוד חכם יותר מאחר שהיה במדינות רבות, וישב עצמו: כעת ראוי להביט על התכלית. והתחיל לחשב עם פילוסופיא שלו מה לעשות, ויישר בעיניו ללמד מלאכת צורף (בזהב), שהיא מלאכה גדולה ונאה, ויש בה חכמה, וגם היא מלאכה עשירה, והוא היה בר-הבנה ופילוסוף, ולא הצרך ללמד המלאכה כמה שנים, רק ברבע שנה קבל את האמנות ונעשה אמן גדול מאד, והיה בקי במלאכה יותר מן האמן שלמדו

אחר-כך ישב עצמו: אף-על-פי שיש בידי מלאכה כזו, אף-על-פי-כן אין די לי בזה, היום חשוב זאת, פן בזמן אחר יחשב דבר אחר. והלא והעמיד עצמו אצל שטיין-שניידער (חתוי ולטוש אבנים טובות), ומחמת הבנה שלו, קבל אמנות הזאת גם-כן בזמן מעט, ברבע שנה. אחר-כך ישב עצמו עם הפילוסופיא שלו: גם שיש בידי שתי האמנות, מי יודע פן לא יחשבו שניהם; טוב לי ללמד אמנות, שהיא חשובה לעולם. וחקר בהבנה ופילוסופיא שלו ללמד דאקטיריא (מקצוע רפואה), שהוא דבר הצריך וחשוב תמיד, ודרך למוד דאקטיריא-שצריכין ללמד מקדם לשון לטיין (לטינית) והפכת, וללמד חכמות פילוסופיא, והוא מחמת הבנתו למד גם זאת בזמן מעט, ברבע שנה, ונעשה דאקטיר גדול ופילוסוף וחקם בכל החכמות

אחר-כך התחיל העולם להיות בעיניו כלא, כי מחמת חכמתו שהיה אמן גדול כזה וחקם ודאקטיר כזה, היה כל אחד מבני העולם בעיניו כלא, וישב עצמו לעשות לו תכלית ולשא אשה, ואמר בדעתו: אם אשא אשה בכאן, מי ידע מה שנעשה ממני? אלא ואשוב לביתי למען יראו מה

שנהיה ממני, שהייתי נער קטן, ועכשו באתי לגדלה קזו! והלך ונסע לביתו, והיה לו יסורין גדולים בדרך, כי מחמת חכמתו לא היה לו עם מי לדבר, ולא היה מוצא אכסניא כרצונו, והיה לו יסורים הרבה

והנה נשליך קעת את מעשה החכם, ונתחיל לספר במעשה התם:

התם הנ"ל למד מלאכת רצעות (סנדלרות), ומחמת שהיה תם, למד הרבה עד שקבל, ולא היה בקי בהאמנות בשלמות, ונשא אשה, והיה מתפרנס מן המלאכה, ומחמת שהיה תם, ולא היה בקי בהמלאכה כל-כך, על כן היה פרנסתו בדיקה גדולה ובצמצום, ולא היה לו פנאי אפילו לאכל, כי היה צריך תמיד לעסוק במלאכה, מחמת שלא היה יכול האמנות בשלמות, רק בשעת המלאכה, בשעה שהיה נוקב במרצע והיה מכניס ומוציא החוט העב של התפירה בדרך הרצעים, אז היה נושא חתיכת לחם ואוכל

ומנהגו היה, שהיה תמיד בשמחה גדולה מאד, והיה רק מלא שמחה תמיד. והיו לו כל המאכלים וכל המשקאות וכל המלבושים, והיה אומר לאשתו: אשתי, תן לי לאכל! והיתה נותנת לו חתיכת לחם ואכל. אחר-כך היה אומר: תן לי הרטב עם קטנית! והיתה חותכת לו עוד חתיכת לחם ואכל. והיה משבח ואומר: כמה יפה וטוב מאד הרטב הזה! וכן היה מצוה לתן לו הבשר ושאר מאכלים טובים פיזא בזה, ובעד כל מאכל ומאכל היתה נותנת לו חתיכת לחם, והוא היה מתענג מאד מזה ושבח מאד את אותו המאכל, כמה הוא מתקן וטוב, כאלו היה אוכל אותו המאכל ממש, ובאמת היה מרגיש באכילתו הלחם טעם כל מאכל ומאכל שהיה רוצה מחמת תמימותו ושמחתו הגדולה וכן היה מצוה: אשתי, תן לי שכר לשותות! ונתנה לו מים, והיה משבח: כמה יפה השכר הזה! תן לי דבש! ונתנה לו מים, והיה משבח גם-כן כנ"ל. תן לי יין וכו' פיזא בזה! ונתנה לו מים, והיה מתענג ומשבח אותו המשקה כאלו הוא שותה אותה ממש

וכן במלבושים, היה להם בשתפות, לו ולאשתו, פעלץ (מעיל פרנה חרפי) אחד. והיה אומר: אשתי, תן לי הפעלץ! כשהיה צריך ללבוש פעלץ, כגון לילך לשוק, והיתה נותנת לו. כשהיה צריך ללבוש טוליפ (מעיל עליון) לילך בין אנשים, היה אומר: אשתי, תן לי הטוליפ! והיתה נותנת לו הפעלץ, והיה מתענג ממנו, והיה משבח: כמה יפה הטוליפ הזה! כשהיה צריך לקאפטין (קפוטטה), כגון לילך לבית-ההפנסת, היה מצוה ואומר: אשתי, תן לי הקאפטין! והיתה נותנת לו הפעלץ, והיה משבח ואומר: כמה יפה ונאה הקאפטין הזה! וכן כשהיה צריך ללבוש יופא (קפוטטה), היתה נותנת לו גם-כן הפעלץ, והיה משבח ומתענג גם-כן: כמה יפה ונאה היופא הזאת כנ"ל, וכן בכיוצא בזה והיה רק מלא שמחה וסדנה תמיד.

כשהיה גומר המנעל - ומן הסתם היה לו שלש קצוות, כי לא היה יכול האמנות בשלמות כנ"ל-היה לוקח המנעל בידו והיה משבח אותו מאד, והיה מתענג מאד ממנו והיה אומר: אשתי כמה יפה ונפלא המנעל הזה! כמה מתוק המנעל הזה! כמה מנעל של דבש וצוקיר (סכר) המנעל הזה! והיתה שואלת אותו: אם-כן מפני מה שארי רצעים נוטלים שלשה זהובים בעד זוג מנעלים, ואתה לוקח רק חצי טאלער (הינו זהוב וחצי)? השיב לה: מה לי בזה? זה מעשה שלו, וזה מעשה שלי! ועוד: למה לנו לדבר מאחרים? הלא נתחיל לחשב כמה וכמה אני מרויח במנעל זה מיד ליד: העור הוא בכך, הזפת והחטים וכו'-בכך, ושאר דברים פיזא בזה-בכך, לאפקיס (המלוי שבין העורות)-בכך; ועתה אני מרויח מיד ליד עשרה גדולים, ומה אכפת לי רוח קזה מיד ליד? והיה רק מלא שמחה וסדנה תמיד

ואצל העולם היה ללעג, והשיגו תאנתם בו, שמצאו ממי להתלוצץ כרצונם, כי היה נדמה למשגע, והיו באים בני-אדם, והתחילו בכונה לדבר עמו בשביל להתלוצץ, והיה אותו התם אומר: רק בלי ליצנות! ותכף שהשיבו לו בלי ליצנות, קבל דבריהם והתחיל לדבר עמם, כי יותר לא היה רוצה להעמיק לחשב חכמות, שגם זה בעצמו ליצנות, כי היה איש תם, וכשהיה רואה, שכונתם לליצנות, היה אומר: מה יהיה קשתהיה! אצי תהיה שוטה, חכם ממני? הלא אצי תהיה שוטה, כי מה אני נחשב?! וכשתהיה חכם ממני, אדרבא

כל זה היה דרכי התם ועתה נחזר לענין ראשון) בתוך כך נעשה רעש, שהחכם הנ"ל נוסע ובא לקאן בגדלה וסכמה גדולה, ורץ התם גם-כן) לקראתו בשמחה גדולה, והיה אומר לאשתו: תן לי מהר היופא; אלך לקראת חברי ידידי לראותו, ונתנה לו הפעלץ, והיה רץ לקראתו והחכם היה נוסע בעגלות-צב בגדלה ובא לקראתו התם הזה והיה שואל בשלמו באהבה, בשמחה: אחי חביבי! מה אתה עושה? ברוך המקום שהביאך, ואני זוכה לראותך! והחכם הנ"ל גם כל העולם היה בעיניו כלא כנ"ל, מכל-שכן איש קזה, שנדמה למשגע, אך אף-על-פי-כן, מחמת אהבת נעורים הגדולה שהיה ביניהם היה מקרבו, ונסע עמו לתוך העיר

והשני בעלי-בתים הנ"ל, אביהם של אלו השני בנים, מתו בתוך אותו הזמן שהיה החכם משוטט במדינות, ונשארו הבתים שלהם, והתם, שהיה במקומו, נכנס לבית אביו וירשו, והחכם, שהיה במדינות, לא היה מי לקבל הבית, ונעשה קלה ואבוד בית החכם, ולא נשאר ממנו

לפני! השיב לו: אני אספר לך בעל-פה מה שכתוב בו-שמהמלך רוצה שתבוא אליו. שאל תכף: רק בלי ליצנות! השיב לו: בודאי אמת, בלי ליצנות, ונתמלא שמחה תכף ורץ ואמר לאשתו: אשתי, המלך שלח בשבילי! ושאלה אותו: על מה ולמה? ולא היה לו פנאי להשיבה כלל, ותכף נזדרז בשמחה והלך ונסע עם השליח תכף, ונכנס וישב בתוך העגלות-צב ומצא שם הבגדים הנ"ל ושמח יותר ויותר בתוך-כך ונשלחו מסירות על הגאבירניר, שהוא עושה עולות, והעבירו המלך, ונתיעץ המלך, שטוב, שיהיה גאבירניר איש תם, שהתם ינהג המדינה באמת וישר מחמת שאינו יודע חכמות והמצאות ונמלך המלך לעשות את התם הנ"ל גאבירניר, ושלח המלך פקדו שהתם הנ"ל, ששלח אחריו, הוא יהיה גאבירניר והוא צריך לנסע דרך העיר של הגאבירניא, ויעמדו על השערים של העיר, ותכף בבואו, יעקבו אותו ויכתירו אותו בהתמנות הזאת, שיהיה גאבירניר, וכן עשו ועמדו על השערים, ותכף בעברו שם, עקבו אותו ואמרו לו, שהוא נעשה גאבירניר. ושאל ואמר: רק בלי ליצנות! השיבו לו: בודאי בלי שום ליצנות ונעשה התם תכף גאבירניר בתקף ועז ועתה, שנתרומם מזלו-ומזל מחכים-ובא לו קצת הבנה, אף-על-פי-כן לא השתמש כלל בחכמתו, רק נהג בתמימותו ככראשונה ונהניג את המדינה בתמימות, באמת ובישר, ועולה לא נמצא בו, ועל הנהגת המדינה אין צריכין שכל גדול וחקמות, רק על פי הישר בתמימות. כשבאו לפניו שנים לדין, היה אומר: אתה זכאי ואתה חייב, כפי תמימותו באמת, בלי שום ערמה ומרמה, וכן נהג הכל באמת. והיו אוקבים אותו המדינה מאד, והיה לו יועצים אוקבים באמת, ומחמת האהבה יעץ לו אחד: באשר שבודאי בהכרח תהיה קרוא אל המלך שתבוא לפניו, פי הלא כבר שלח אחריו וגם הדרך-שהגאבירניר מקרח לבוא לפני המלך, ועל כן אף-על-פי שאתה כשר מאד, ולא ימצא בך שום עולה בהנהגתך המדינה, אף-על-פי-כן דרך המלך בדבריו לנטות בדבריו לצד אחר, לדבר חכמות ולשונות אחרים, על כן נאה ודרך-אך - שתוכל להשיבו; על כן טוב, שאלמדך חכמות ולשונות, ונתקבל הדבר בעיני התם ואמר: מה אכפת לי אם אלמד חכמות ולשונות?! ותכף עלה על דעתו, שחברו החכם אמר לו, שאי אפשר בשום אופן שהוא יבוא על שולו, ונהג עתה כבר בא על חכמתו (ואף-על-פי-כן, אף-על-פי ששכר היה) יודע חכמות, לא היה משתמש עם החכמות כלל, רק נהג הכל בתמימותו ככראשונה

אחר-כך שלח המלך, שביבוא זה התם הגאבירניר אליו, ונסע אליו, ודבר המלך עם התם בתחלה מהנהגת המדינה - והוטב בעיני המלך מאד מאד, כי ראה, שהוא מתנהג בישר ואמת גדול, בלי שום עולה ומרמה. אחר-כך התחיל המלך לדבר חכמות ולשונות-והשיבו התם כראוי, והוטב בעיני המלך זאת ביותר ויותר, ואמר: אני רואה, שהוא חכם קצה, ואף-על-פי-כן הוא מתנהג בתמימות קצה! וייטב בעיני המלך מאד מאד וימנה המלך אותו, שיהיה מיניסטר (שר) על כל המיניסטריש (שרים), וצוה לו מקום מיוחד, ששם יהיה ישיבתו, וצוה, שייבנה לו חומות נאות ומפארות כראוי, ונתן לו כתב על התמנות הזאת, שיהיה מיניסטר כנ"ל וכן היה, שבעו לו בנינים כנ"ל, באותו המקום שצוה המלך, והלך וקבל הגדלה בתקף

והחכם הנ"ל, כשבא אליו האגרת מהמלך כנ"ל, השיב להחכם שהביאה: המתן ולין פה, ונדבר, ונתישב. לערב עשה עבורו סעדה גדולה, בתוך סעדתו נתחכם החכם בחכמתו ופילוסופיה שלו, וענה ואמר: מה זאת, שהמלך קצה ישלח אחרי, עבור שפל ברה כמוני, ומה אני, שהמלך ישלח אחרי?! הלא מלך קצה שיש לו ממשלה וגדלה קזו- ואני שפל ונבזה כנגד מלך גדול ונורא קצה, ואיך יתישב זאת בדעת, שמלך קצה ישלח עבור שפל כמוני? אם אמר בשביל חכמתי - מה אני כנגד המלך? וכי אין להמלך חכמים? וגם המלך בעצמו בודאי חכם גדול, ומה הדבר הזה, שהמלך ישלח עבורי? וישתומם על זה מאד מאד. ענה ואמר זה החכם (הינו החכם הראשון, שהוא חברו של התם, כי כל זה- הפל מדבריו של אותו החכם הראשון חברו של התם, שאחר שהשתומם והתמיה עצמו מאד כנ"ל ענה בעצמו דברים אלו ואמר להחכם השליח): תדע מה שאני אומר דעתי, שבהכרח הדבר מובן ומברר, שאין מלך בעולם כלל, וכל העולם טועים בשטות הזה, שסוברים, שיש מלך. וראה והבן, איך אפשר זאת, שכל בני-העולם ימסרו עצמן לסמך על איש אחד, שהוא המלך? בודאי אין מלך בעולם כלל. השיב החכם השליח הנ"ל: הלא אני הבאתי לך אגרת מהמלך! שאל אותו החכם הראשון הנ"ל: האתה בעצמך קבלת האגרת מיד המלך בעצמו ממש? השיב לו: לאו, רק איש אחר נתן בידי האגרת בשם המלך. ענה ואמר: עתה ראה בעיניך, שדברי כנים, כי אין מלך כלל. וסזר ושאל אותו: תאמר לי; הלא אתה מן העיר מלוכה ומגדל שם מימך, הגידה לי: הראית מימך את המלך? השיב לו: לאו (כי באמת כן הדבר, שלא כל אחד ואחד זוכה לראות את המלך, כי אין המלך מתראה, רק בעתים רחוקות מאד) ענה החכם הראשון ואמר: עתה ראה גם ראה, שדברי ברורים ומבררים שבודאי אין מלך כלל, כי הלא אפלו אתה לא ראית את המלך מעולם. שוב שאל החכם השליח: אם כן מי מנהיג המדינה? השיב החכם הראשון: זאת אני אספר לך הברור, פי ממני תשאל, פי אני בקי בזה, פי הייתי משוטט במדינות, והייתי במדינת איטליה, וכך המנהג-שיש שבעים שרי יועצים (שקורין רטהייירין), והם עולים ומנהיגים המדינה זמן מיוחד, ועם זה השררות חולקין עצמן כל בני-המדינה בזה אחר זה, והתחילו דבריו לכנס באזני החכם השליח, עד שהסכימו וגזרו, שבודאי אין מלך בעולם כלל

שוב ענה החכם הראשון: המתן עד הבקר, אברר לך עוד בברור אחר ברור, שאין מלך בעולם כלל. וישכם החכם הראשון בבקר (החכם, שהוא חברו של התם אנו קוראים אותו תמיד בשם החכם הראשון), והקיץ את חברו החכם השליש ואמר לו: בוא עמי אל החוץ, ואראך הדבר ברור, איך העולם פלו בטעות, ובאמת אין מלך כלל, וכלם בטעות גדול. והלכו בשוק, וראו איש-חיל אחד, ותפסו אותו ושאלו אותו: למי אתה עובד? השיב: את המלך. (שאלו אותו): הראית את המלך מימיך? לאו. ענה ואמר: ראה, היש שטות קצה? שוב הלכו אל אדון אחד מן החיל, ונכנסו עמו בדברים, עד ששאלוהו: למי אתה עובד? את המלך. הראית את המלך? לאו. ענה ואמר: עתה ראה בעיניך, שהדבר מברר, שכלם טועים, ואין מלך כלל בעולם, ונספם ביניהם הדבר, שאין מלך כלל

ענה החכם ואמר עוד: בוא ונסע ונלך בעולם, ואראך עוד איך כל העולם פלו בטעותים גדולים, והיו הולכים ונוסעים בעולם, ובכל מקום שבאו, מצאו את העולם בטעות ודבר המלך הנ"ל נעשה אצלם למשל, ובכל מקום שמצאו העולם בטעות, לקחו את המלך למשל: כמו שזכה אמת, שיש מלך, כן הדבר הזה והיו הולכים ונוסעים עד ששקלה מה שבידם, והתחילו למכר סוס אחד ואחר-כך השני, עד שמכרו כלם, עד שהכרחו לילך רגלי, ותמיד היו חוקרים העולם, ומצאו שהעולם בטעות ונעשו עניים הולכי רגלי, ונסתלק חשיבותם, ולא היו נחשבים כלל, כי לא היו משגיחים עליהם כלל, על אביונים כמותם

ונתגלגל הדבר, והיו הולכים וסובבים, עד שבאו אל העיר, שדר בה המיניסטר הנ"ל (שהוא התם, חברו של החכם הנ"ל), ושם, באותה העיר, היה בעל-שם אמת, והיה חשוב מאד, כי עשה דברים נפלאים, ואפלו בין השרים היה חשוב ומפורסם, ואלו החכמים באו לאותה העיר, והלכו וסבבו ובאו לפני בית הבעל-שם, וראו, שהיו עומדים שם כמה עגלות-ארבעים וחמשים-עם חולים, וסבר החכם, ששם דר דאקטור, והיה רוצה לנס לביתו מחמת שגם הוא היה דאקטור גדול, ורצה לנס לעשות הפרות עמו, ושאל מי דר בכאן? השיבו: בעל-שם. וימלא פיו שחוק, ואמר לחברו: זה הוא שקר וטעות נפלא מאד, וזה הוא שטות יותר מטעות של המלך. חברי! אספר לך השקר הזה כמה וכמה העולם בטעות בשקר קצה

בתוך כך היו רעבים, ומצאו עדין אצלם שלשה-ארבעה גדולים (סוג מטבע). והלכו אל בית-התבשיל, (שקורין גאר-קעה), ושם מוצאים לאכל אפלו בעד שלשה או ארבעה גדולים, וצו לתן להם מאכל, ונתנו להם. בתוך שהיו אוכלים, היו מספרים ומתלוצצים מהשקר וטעות של דבר הבעל-שם, והבעל הגאר-קעה שמע דבריהם, וחרה לו מאד, כי הבעל-שם היה חשוב שם מאד, ויאמר להם: אכלו לכם מה שיש לפניכם וצאו מכאן. אחר-כך בא לשם בן הבעל-שם, והם עדין היו מתלוצצים מן הבעל-שם בפניו, וגער בהם הבעל הגאר-קעה על שהם מתלוצצים מן הבעל-שם בפניו, עד שהכה אותם הפה ופצוץ ודחפם מביתו, וחרה להם מאד, ורצו לבקש משפט על המכה אותם, ונתישבו לילך אל שהניחו שם החבילות שלהם, להתיעץ עמו איך להשיג משפט על הנ"ל, ובאו וספרו לו, שבעל הגאר-קעה הכה אותם, הבעל הבית שלהם מאד. ושאל להם: למה? וספרו לו, שדברו על הבעל-שם. השיב להם: בודאי אינו ישר להכות בני-אדם, אבל אתם לא עשיתם נכונה כלל, שדברתם על הבעל-שם, כי הבעל-שם חשוב כאן מאד. וראו, שאין בו ממש, וגם הוא בטעות, והלכו ממנו אל הפקיד, (והפקיד היה עכו"ם) וספרו לו המעשה, שהכו אותם. שאל: על מה? השיבו, שדברו על הבעל-שם, והכה אותם הפקיד הפה ופצוץ ודחפם מביתו והלכו מזה לזה; ממושל למושל גבוה ממנו, עד שבאו לפני המיניסטר הנ"ל, ושם, לפני בית המיניסטר, עומדים אנשי-חיל, (דהינו וואקן), והודיעו להמיניסטר, שאיש אחד צריך אליו, וצוה שיכנס, ובא אותו החכם לפני המיניסטר, ותכף בבואו הפירו המיניסטר שזוהו החכם חברו כנ"ל, והחכם לא הפירו מחמת שהיה בגדלה קזו, ותכף התחיל המיניסטר ודבר אליו: ראה תמימותי למה שהביא אותי, לגדלה קזו, ואל מה? חכמתך הביאה אותך

ענה החכם ואמר: מאחר שאתה הוא חברי התם, מזה נספר אחר-כך; לעת עתה תן לי משפט על שהכו אותי, שאלו: למה? השיבו: בשביל שדברתי על הבעל-שם, שהוא שקר ומרמה גדולה. ענה התם המיניסטר ואמר: עדין אתה אווז בחכמות שלך? ראה: אתה אמרת שאתה יכול לבוא על שלי בקל, ואני לא אוכל לבוא על שלך; ראה, שאני כבר באתי על שלך כנ"ל, ואתה עדין לא באת על שלי, ואני רואה, שזכה קשה יותר, שאתה תבוא על תמימות שלי. ואף-על-פי-כן, מחמת שהיה מכיר בו מפכר בגדלתו, צוה לתת לו בגדים להלבישו, ובקשו שיאכל עמו

בשעת אכילתם התחילו לדבר יחד. התחיל החכם להוכיח לו דעתו הנ"ל, שאין מלך כלל. גער בו התם המיניסטר: הלא אני בעצמי ראיתי את המלך! השיב לו החכם בשחוק: אתה יודע בעצמך, שזכה היה המלך? אתה מכיר אותו ואת אביו ואת זקנו שהיו מלכים? מאין אתה יודע שזכה מלך? אנשים הגידו לך שזכה מלך, ורמו אותך בשקר. וחרה להתם מאד מאד על דבר המלך על שהוא כופר במלך

בתוך כך בא אחד ואמר: העזאזל, (דהיננו הטייוול) שלח אחריכם, ונזדעזעו התם מאד מאד, ורץ וספר לאשתו בפתח גדול באשר שהנ"ל שלח אחריו, ויעצה לו אשתו לשלח עבור הבעל-שם, ושלח אחריו, ובא הבעל-שם ונתן לו קמיעות ושמירות ואמר לו, שעתה לא יפחד כלל, והיה לו אמונה גדולה בזה. והיו יושבים עוד החכם והנ"ל, ושאל החכם אותו: על מה נפחדת כל-כך? אמר לו: בשביל הנ"ל, ששלח אחרינו. שחק ממנו: אתה מאמין, שיש טייוול? השיב לו: ואם-כן מי הוא זה ששלח אחרינו? ענה החכם ואמר: בודאי זהו אחי, שרצה שיתראה עמי, ושלח אחרי במרמה זו. שאל אותו החכם: אם-כן איך עבר על כל הווארטש (השומרים)? השיבו: בודאי שחד אותם, והם אומרים במרמה ושקר, שלא ראו אותו כלל.

בתוך כך חזר ובא אחד ואמר כנ"ל, שהטייוול שלח אחריהם, והתם לא נזדעזעו עתה, ולא היה לו שום פחד כלל, מחמת השמירה של הבעל-שם כנ"ל. ענה ואמר להחכם: עתה מה אתה אומר? אמר: אודיע לך, שיש לי אח, שהוא עמי בכעס, ועשה מרמה זו כדי להפחיד אותי. ועמד ושאל לאותו שבא בשבילם: ומה הוא דמותו של זה ששלח אחרינו? איזה פנים יש לו ואיזה מראה יש לשערות שלו וכו' וכיוצא? השיב לו: כך וכה. ענה החכם ואמר: ראה, זה הוא מראה אחי הנ"ל. אמר לו החכם: התלך עמם? השיב: הן, רק שתתן עמי איזה אנשי-חיל, (שיהיו זלאגא) (שומרים מליים) כדי שלא יצערו אותי, ונתן לו זלאגא, והלכו השני חכמים הנ"ל עם אותו האיש שבא בשבילם, וחרזו החיל, ושאל אותם התם המיניסטר: היכן הם החכמים הנ"ל? השיבו, אינם יודעים כלל איך נעלמו.

והנ"ל (היננו הטייוול) חטף אותם, את החכמים האלו הנ"ל, והביא אותם אל רפשי נטי, ושם היה יושב הטייוול על כסא בתוך הרפשי, והשליכו את החכמים הנ"ל בתוך הרפשי, והרפשי היה עב ודבוק כמו דבק ממש, (שקורין קליי), ולא היו יכולים לזוז עצמן כלל בתוך הרפשי, וצעקו (אלו החכמים לאלו שהיו מיסרים אותם, דהיננו הטייוול ואנשיו): רשעים! על מה אתם מיסרים אותנו? וכי יש טייוול בעולם? אתם, רשעים, מיסרים אותנו בחנם (כי אלו החכמים הנ"ל עדין לא האמינו, שיש טייוול, רק אמרו שאנשים רשעים מיסרים אותם בחנם) והיו מנחים אלו השני חכמים בתוך עבי הרפשי, והיו חוקרים מה זאת: אין זאת, רק שאנשים פוחזים, שהיינו מתקוטטים עמם איזה פעם, ועתה הם מיסרים אותנו כל-כך. והיו מתיסרים שם בענויים גדולים כמה שנים.

פעם אחת עבר התם המיניסטר הנ"ל לפני בית הבעל-שם, ונזכר בחברו החכם, ונכנס אל הבעל-שם, והטה עצמו אליו כדרך השרים, ושאל אותו אם אפשר שיראה אותו (היננו את החכם הנ"ל), ואם יוכל להוציא משם, ואמר אל הבעל-שם: האתם זוכרים את החכם, ששלח הטייוול ונשא, ומאותו היום לא ראיתיו? השיבו: הן. ובקש ממנו, שיראה לו מקומו ויוציאו משם, ואמר לו הבעל-שם: בודאי אני יכול להראות לך מקומו ולהוציאו, רק שלא ילכו כי אם אני ואתה. והלכו יחד ועשה הבעל-שם מה שיצדע, ובאו לשם, וראה, שהם מנחים בעבי טיט ורפשי, וכשראה החכם את המיניסטר, צעק אליו: אחי! ראה, שהם מכים ומענים אותי כל-כך הרשעים הללו בחנם. גער בו המיניסטר: עדין אתה אוחד בחכמות שלך ואין אתה מאמין בשום דבר, ולדברייך אלו הם אנשים? עתה ראה; הלא זה הוא הבעל-שם, שהיית כופר בו, והוא דיקא יכול להוציאכם (והוא יראה לכם האמת), ובקש התם המיניסטר הנ"ל מן הבעל-שם, שיציאם ויראה להם, שזהו טייוול ואינם אנשים, ועשה הבעל-שם מה שעשה ונשארו עומדים על היבשה, ולא היה שם רפשי כלל, ואלו המזיקים הנ"ל נעשו עפרא בעלמא. אז ראה החכם הנ"ל 'והכרח בעל כרחו להודות על הכל שיש מלך וכו'.

על זה המעשה נאמרה התורה (עין לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן י"ט) המדברת מחכמות ותמימות, שעקר השלמות הוא רק תמימות ופשיטות, ועבין עמלק, שהיה חכם וכפר בעקר וכו' עין שם על פסוק (משלי כ"ד): שבע"י פל" צדיק" וקם" סופי תבות עמל"ק כי עקר כל הנפילות הם על-ידי חכמות וכו', עין שם. גם אגג מזרע עמלק, אף-על-פי שראה מפלתו בשעה שבא שמואל אצל שאול להרגו, עדין לא היה מאמין, כמו שנאמר (שמואל א"ו ט"ו): וילך אגג מעדנות ותרגם יונתן: מפנקא, כי עדין לא האמין במפלתו, עד שראה בעיניו סוף מפלתו, אז: ויאמר: אכן סר מר המות, כי עד עתה לא האמין (שים עיניך על המעשה, ותבין פלאי פלאות): ואם התפלה אינה כראוי, הוא מנעל בשלשה קצוות, והבן ועין עוד בסוף הספר בפרוש הרב ותרצה דרושים נפלאים.